

OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE UMYSŁOWO A DZIAŁANIE ŁASKI BOŻEJ

Od prawie dwudziestu lat mam kontakt z dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną umysłowo. Zanim jednak rozpoczęłam pracę w szkole specjalnej, nigdy nawet przez myśl mi nie przeszło, aby kiedykolwiek w przyszłości poświęcić swój czas na pracę z tą grupą osób. Raczej bałam się ich, bo nie wiedziałam czego mogę się od nich spodziewać, a mity krążące o upośledzonych nie zachęcały do kontaktów z nimi. I tak dziwnym splotem okoliczności, wierzę że to poprzez Boży plan, po studiach teologicznych rozpoczęłam pracę w szkole specjalnej. Oczywiście musiałam zdobyć odpowiednie kwalifikacje do pracy z niepełnosprawnymi, ale nie o tym chcę tutaj pisać.

Poprzez obserwację niepełnosprawnych umysłowo, szczególnie w stopniu głębszym, doszłam do wniosku, że niewielu wśród nas - tzw. pełnosprawnych – jest tak szczerych, ufnych i pełnych radości jak ci, którzy nie do końca rozumieją prawidłowości tego świata, ale ich świat uczuć i przeżyć jest często bogatszy niż nasz. One dają miłość, ale chcą doznawać życzliwości i mieć poczucie przynależności do kogoś. Swoje przeżycia i uczucia uzewnętrzniają w różny sposób, najczęściej bardzo naturalny i pozbawiony wyrachowania. Niestety często „nasz świat” wykorzystuje ten sposób przekazu i odbioru uczuć niepełnosprawnych.

Dziecko upośledzone umysłowo ujawnia szczególnie potrzebę stałej opieki i więzi emocjonalnej z dorosłymi, jak też potrzebę akceptacji i bycia dostrzeżonym w grupie. Bardzo ważne dla niego jest również poczucie bezpieczeństwa, gdyż zagrożenie tłumi wszelkie potrzeby wyższe i uniemożliwia jakiegokolwiek poznawanie.

Biorąc pod uwagę te ważne potrzeby emocjonalne, rozważałam zagadnienie łaski Bożej w stosunku do niepełnosprawnych; łaski, która zaspokaja wszystkie ludzkie potrzeby społeczne i emocjonalne, a przecież o to szczególnie zabiegają niepełnosprawni umysłowo.

O ograniczeniach umysłowych niepełnosprawnych w stopniu głębszym pisałam już w artykule poświęconym nauczaniu prawd biblijnych, z tego też względu nie naświetlam już tutaj tego problemu. Zamiarem moim jest natomiast ukazanie zasadności nauczania o usprawiedliwieniu z łaski, jak też zachęcanie osób pracujących z niepełnosprawnymi do misji

ewangelizacyjnej wśród nich i poprowadzenia ich do podjęcia decyzji o przyjęciu łaski Bożej, która zaspokoi wielki głód miłości i akceptacji.

Rozważając zagadnienie łaski należy wprowadzić etymologię tego słowa. W polskim przekładzie greckie *charis* odnosi się do łaski, uprzejmości, życzliwości, przychylności¹. W Nowym Testamencie *łaska* oznacza w istocie coś darowanego, nieodpłatnego. Słowa *dorean* (darmo) i *charis* (łaska) są wg Rz 3,24 synonimami². *Dorean* odpowiada hebrajskiemu *chinnam*, które wywodzi się z tego samego rdzenia, co hebrajski odpowiednik *charis* – *chen* (życzliwość, przychylność). Poniżej przedstawionych zostanie kilka przykładów ze Starego Testamentu, gdzie zastosowane jest słowo *łaska* w szerokim znaczeniu. Noe zyskał życzliwość Pana (Rdz 6,8)³; Jakub starał się zjednać przychylność Ezawa (Rdz 32,5-6). Czynem łaski było okazywanie życzliwości ubogim (Prz 14,31). Podobnie Psalmi zapewniają o łaskawości Bożej, której wyrazem jest wysłuchiwanie modlitw, przywracanie zdrowia (Ps 41,4), ratowanie uciśnionych (Ps 9,14), przebaczenie grzechów, obrona słabych. Liczne starotestamentowe obietnice mają swoje źródło w łaskawości Bożej. Tak więc już w Starym Testamencie łaska uchodzi za coś w zasadzie nieodpłatnego⁴.

Łaska ukazana jest w Nowym Testamencie jako dar, który ze względu na Chrystusa zostaje dany wierzącemu i tylko jemu. Ta łaska staje się cechą Boga, jednym z przymiotów Boskiej doskonałości. Wolna, nadrzędna, niezasłużona łaska Boża z miłości do człowieka grzesznego i winnego objawia się w przebaczeniu grzechów i wybawieniu od kary wiecznej.

W tekstach Pawłowych łaska oznacza przychylność Bożą okazywaną grzesznikom w Jezusie Chrystusie. Poganie potępieni jako grzesznicy uzyskali dostęp do społeczności z *łaski* (Rz 3,24) oraz *dzięki darowi łaski* (Rz 5,15; Ga 2,17-21). U apostoła Pawła łaska jest przeciwieństwem czynu: *Jeżeli zaś dzięki łasce, to już nie ze względu na uczynki, bo inaczej łaska nie byłaby już łaską* (Rz 11,6). Paweł podkreśla wolny dar łaski Bożej, czyli inicjatywę Boga w sprawie łaski.

Teologia reformacyjna sformułowała naukę, iż Bóg usprawiedliwia grzesznika nie pod warunkiem jakiegś poprzedzającej sprawiedliwości człowieka, lecz czyni to z własnej inicjatywy. Oznacza to, iż usprawiedliwienie jest wyłącznie dziełem Boga. Boże usprawiedliwienie nie oznacza faktycznego uczynienia wierzącego człowieka sprawiedliwym w jego empirycznej rzeczywistości, ale znaczy uznanie go za sprawiedliwego.

---

¹ *Słownik grecko-polski*, red. Z. Abramowiczówna, Warszawa 1965, t. 4, s. 598.

² Por. *The Greek New Testament Dictionary*, Stuttgart 1983.

³ Pisownia skrótów biblijnych wg *Biblii Tysiąclecia*, Warszawa 1980; cytaty biblijne wg: *Biblia to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Nowy Przekład*, Warszawa 1994.

⁴ Por. C. J. Roetzel, *Łaska w: Encyklopedia biblijna*, red. P. J. Achtemeier, Warszawa 1999, s. 698.

W nauce św. Augustyna łaska nieodparta, łac. *gratio irresistibilis*, nie jest związana ze spełnieniem określonych warunków, lecz jest udzielana bezwarunkowo jako dar⁵.

Łaska jako sposób postępowania Boga wobec grzesznika jest całkowicie niezależna od kwestii ludzkich zasług. *Łaska nie polega ani na traktowaniu człowieka tak, jak on na to zasługuje, ani też na traktowaniu go lepiej, niż wynika to z jego zasług* – pisze L. S. Chafer. *Polega ona na takim postępowaniu wobec człowieka, które jest pozbawione jakichkolwiek odniesień do rezultatów jego działań. Łaska jest nieskończoną miłością, wyrażającą się przez nieskończoną dobroć*⁶. Łaska miłującego Ojca objawiona w odkupieńczej śmierci Chrystusa jest tym elementem, który jest poza ingerencją człowieka, a tym samym poza świadomością jego intelektu.

Wreszcie odwołanie się do wypowiedzi apostoła Pawła: *Albowiem łaską zbawieni jesteście przez wiarę, i to nie z was, Boży to dar* (Ef 2,8), wskazuje na dar, który każdy może przyjąć wiarą.

W tym miejscu należy zadać jeszcze raz pytanie, czy warto dzieciom, które nie mają zdolności logicznego rozumowania i nie rozumieją abstrakcyjnych pojęć głosić taką ewangelię. Bożym darem jest usprawiedliwienie z łaski, ale przyjęcie tej ofiary odbywa się poprzez wiarę. Owo przyjęcie nie tyle jest jednak związane z poznawczą akceptacją dogmatów, ile z wiarą, która w teologii protestanckiej otrzymuje status specjalny. Przez Melanctona została nazwana wręcz *fides specialis*. Nie jest ona traktowana jako przyjęcie określonej nauki, lecz przede wszystkim jako egzystencjalny akt zaufania, poruszający człowieka do głębi. W *Obronie Wyznania augsburskiego* czytamy: *Wiara, która usprawiedliwia, to nie tylko znajomość historii, lecz pełne zaufanie wyrażenie zgody na obietnicę Boga, przez którą zaoferowane zostaje odpuszczenie grzechów i usprawiedliwienie darmo ze względu na Chrystusa*⁷. Powyższe ujęcie, akcentujące suwerenność Bożego dzieła zbawienia oraz egzystencjalnego znaczenia wiary jako zaufania bądź zawierzenia (a nie zgodności jednostkowych przekonań z daną nauką) umożliwiłoby pozytywne odniesienie nauki o usprawiedliwieniu do osób niepełnosprawnych intelektualnie.

Powiązanie nauki o usprawiedliwieniu z przekonaniem o bezwarunkowym zawierzeniu Bogu ma także kontekst pneumatologiczny, co w szczególny sposób podkreślają ruchy przebudzeniowe, w tym zielonoświątkowe. W takim ujęciu czynnikiem

---

⁵ Por. W. Niemczyk, *Dogmatyka ewangelicka*, cz. I, Warszawa 1961, s. 322.

⁶ Cytat za: M. Pearlam, *Doktryny biblijne. Zarys teologii systematycznej*, Suchacz 1998, s. 184.

⁷ *Obrona Wyznania augsburskiego*, w: *Księgi wyznaniowe Kościoła luterńskiego*, dz. cyt., s. 178 (art. 4, pkt. 48). Por. B. Milerski, *Religia a szkoła. Status edukacji religijnej w szkole w ujęciu ewangelickim*, Warszawa 1998, s. 98.

konstytutywnym wiary jest nie tyle wola człowieka, ile - ponownie - działanie samego Boga w Duchu Świętym. To Duch Święty wzbudza wiarę ku zbawieniu, a to oznacza, że jego działaniem mogą być objęte także osoby niepełnosprawne umysłowo. Za Pascalem można powtórzyć: *Serce ma swoje racje, których nie zna rozum, to serce, a nie rozum, czuje Boga. Oto czym jest wiara: Bóg wyczuwalny sercem. Wiara jest darem Bożym. Nie wiercie, że jest owocem rozumowania. Jakże daleko od wiedzy o Bogu do ukochania Boga!* Z tego też względu przesłanie ewangeliczne, które głosi usprawiedliwienie z łaski przez wiarę, jest „sprawiedliwe” wobec wszystkich osób. Nie tyle bowiem religijne sprawności intelektualne czy moralne decydują o jego przyjęciu, ile uznanie własnej niemocy i zawierzenie Bogu działającemu w Chrystusie i Duchu Świętym.

Zachęcam do zapoznania się z pierwszą pozycją na naszym rynku wydawniczym, poświęconą pracy z dzieckiem niepełnosprawnym umysłowo oraz zrozumieniem jego statusu w oczach Tego, który obdarowuje życiem.

W sytuacji Kościołów, w których nauczaniem religii nie obejmuje się jak dotąd dzieci upośledzonych umysłowo, wprowadzenie oligokatechezy powinno stać się jednym z priorytetów. Osoby niepełnosprawne umysłowo są integralną częścią zarówno społeczeństwa, jak i wspólnoty kościelnej. Dlatego powinno się dążyć do przewyciężenia dotychczasowych ograniczeń w zakresie ich praw społecznych. Wspomniany w rozprawie nakaz Chrystusa: *Idźcie tedy i czyńcie uczniami wszystkie narody...Ucząc je przestrzegać wszystkiego, co wam przykazałem...* (Mt 28,19-20) wskazuje, iż każda osoba ma niepodważalne prawo do bycia uczniem Chrystusa. Z tego też względu osoby upośledzone umysłowo powinny być objęte nie tylko chrześcijańskim miłosierdziem, lecz również chrześcijańskim nauczaniem. Innymi słowy, w Kościele i społeczeństwie odpowiedzialność diakonijno-charytatywna wobec osób upośledzonych powinna zostać uzupełniona o odpowiedzialność edukacyjną.

Praca pt. *Edukacja religijna dziecka głębiej upośledzonego umysłowo z uwzględnieniem zielonoświątkowego profilu konfesyjnego* jest próbą przełożenia owej odpowiedzialności edukacyjnej na teorię i praktykę katechetyczną i pedagogicznoreligijną. Jej celem było opracowanie koncepcyjnych i programowych podstaw edukacji religijnej uczniów głębiej upośledzonych umysłowo oraz empiryczna weryfikacja możliwości katechetycznych tychże uczniów. Książka zawiera kulturowo-religijne, teologiczne, psycho-społeczne, ortodydaktyczne i pedagogicznoreligijne przesłanki edukacji religijnej. W oparciu o te przesłanki zrealizowano następnie program badań własnych polegający na: opracowaniu

zasadniczych dokumentów programowych dla oligokatechezy, wdrożeniu autorskiego programu nauczania wraz z procedurami osiągnięcia celów dydaktycznych do praktyki katechetycznej oraz weryfikacji możliwości edukacyjnych uczniów głębiej upośledzonych umysłowo w zakresie nauczania religii i jednoczesnej ewaluacji autorskiego programu nauczania. Dociekania przedstawiono w ośmiu zasadniczych rozdziałach.

Prezentowana przez mnie książka opiera się na przekonaniu, że Bóg szczególnie kocha i błogosławi tych, którzy cierpią, a od nas wymaga, abyśmy nie pozostawiali obojętni na to cierpienie. Zainteresowanie się dzieckiem niepełnosprawnym, pomoc mu w wędrówce do Zbawiciela, przynieść może wielkie błogosławieństwo dla każdego z nas. Dzieci głębiej upośledzone szybko przywiązują się do osób, które obdarzają je miłością, dzięki czemu mogą przyjąć wiele wartości chrześcijańskich od duszpasterzy, katechetów z nimi pracujących. Wychowanie religijne tych osób częściowo zaspokaja potrzebę miłości wzajemnej, pokoju i zaufania, dostarcza poczucia, że są kochane i, że same mogą kochać.

Elżbieta Bednarz

Książkę można zamówić pod następującym tytułem i adresem:

Studia i dokumenty zielonościątkowe, zeszyt 2 - Katechetyka

Edukacja religijna dziecka głębiej upośledzonego umysłowo z uwzględnieniem zielonościątkowego profilu konfesyjnego - Praca doktorska Elżbiety Bednarz, s. 235, oprawa miękka, format 155x235, cena 20 zł.

Zamówienia:

Zamówienia można składać w Warszawskim Seminarium Teologicznym.

Konto bankowe

PEKAO SA VI O/Warszawa

04 1240 1082 1111 0000 0427 9110

Warszawskie Seminarium Teologiczne

ul. Wyborna 20, 03-573 Warszawa

tel. 022-679-72-41 /sekretariat/; e-mail: wst@webmedia.pl; www.wst.edu.pl